

İZMİR ESNAF VE SANATKARLAR ODALARI BİRLİĞİ

AR-GE EKONOMİ BÜLTENİ

BİRLİK PENCERESİNDEN

EKONOMİK İSTİKRAR VE KRİZLER

Ekonomik istikrar denildiğinde genellikle fiyat istikrarı ile finansal istikrar gelmektedir. **Fiyat istikrarı** ile daha çok fiyat artışlarının yani enflasyonun düşük ve öngörülebilir düzeyde seyretmesi kastedilmektedir. **Finansal istikrar** ise döviz kurları, faiz oranları ve borsada önemli dalgalanmaların olmaması anlamına gelmektedir. Bu iki alandan birinde yaşanan istikrarsızlık er ya da geç diğer alana da sirayet etmektedir. Tüm ülkelerde ekonomi yönetimleri bu nedenle istikrar konusuna büyük önem vermekte, ekonomi politikasının öncelikli amaçları arasına istikrarı almaktadır.

Ekonomide yaşanabilecek istikrarsızlıklar ekonomideki yapısal veya konjonktürel sorunlar yanında politik istikrarsızlıklara bağlı olarak da ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla güçlü ve istikrarlı bir ekonomi için hem ekonominin rekabetçi üretim gücünün yüksek hem de politik zeminin sağlıklı ve istikrarlı olması gerekmektedir.

Türkiye ekonomisinde belirli aralıklarla istikrarsızlıklar ve ekonomik krizler yaşanmış, tüm toplum kesimleri krizlerden dolayı ciddi bedeller ödemek zorunda kalmıştır. Nitekim son yirmi yıl içinde; 1994, 2001 ve 2009 yıllarında yaşanan krizlerde; ekonomide küçülme, enflasyonda patlama, işsizlikte rekorlarla karşılaşmış ayrıca icralar, iflaslar yoğun olarak görülmüştür. Yaklaşık her 7-8 yılda karşılaşılan bu krizler toplumda ciddi travmalar yaratması yanında kriz algısı yüksek hafızalar oluşturmıştır. Son günlerde döviz kurlarında yaşanan hızlı dalgalanmalar da bu hafızayı adeta yeniden tazelemiş, "acaba" sorusunu akla getirmiştir.

Türkiye'de 1970'lerden günümüze yaşanan krizler incelendiğinde daha çok dış açık kaynaklı döviz krizlerinin yaşandığı görülmektedir. Nitekim 1993 yılında cari açık 6,4 milyar dolar ile tarihi rekorunu kırmış ve 1994 yılında ekonomik krize neden olmuştur. Bu rekorun aşıldığı ve 9,9 milyar dolara ulaştığı ilk yıl olan 2000'nin ardından da 2001 yılında kriz yaşanmıştır. 2004 yılından itibaren 2008 yılında kadar geçen her yılda cari açık rekorunun yeniden ve daha büyük rakamlarla kırılmasına rağmen bu kez kriz 2009 yılında kendini gösterebilmiştir. 2011 yılında cari açık 75 milyar dolarla devasa boyutlara ulaşmış izleyen yıllarda da 50 milyar dolar civarında istikrar kazanmıştır.

Bu kadar büyük dış açılara rağmen ekonomide kriz yaşanmaması ise daha çok küresel likidite bolluğundan ödediği yüksek faizler nedeniyle Türkiye'nin sıcak para olarak önemli pay almasıyla ilgili olmuştur. Ancak dünyaya adeta dolar pompalayan ABD merkez bankasının bu politikadan vazgeçmesi ve 2015 yılı Haziran ayında faiz artırımına gideceğini açıklamasının ardından aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bir çok gelişmekte olan ülkeden sıcak para (diğer ülkelerden gelen ve paradan para kazanması amaçlayan spekülatif yabancı sermaye) çıkışı başlamış, döviz kurlarında önemli artışlar yaşanmıştır.

Türkiye'de son dönemde döviz kurlarındaki artışlar, enflasyonun yükselmesi ve işsizliğin artması belirgin bir istikrarsızlığa işaret etmektedir. Bu süreç hem iç ulusal hem de küresel ekonomik gelişmelerden beslenmektedir. Ancak 7 Haziran'da yapılacak seçimlere kadar geçecek süreç ve sonrasında ortaya çıkacak Meclis aritmetiğine ilişkin belirsizlikler de ekonomik istikrarı olumsuz yönde etkilemektedir.

Seçimlerin demokrasinin olmazsa olmazı olduğu açıktır. Dolayısıyla ekonomik istikrar için öncelikle seçimlerin etkileyemeyeceği bir ekonomik yapıya sahip olmamız gerekmektedir. Seçimlerden etkilenmeyen ve düzenli olarak krizlere girmeyen bir ekonomik yapı için ise inovatif ve rekabet gücü yüksek, dış girdi ve kaynak bağımlılığı makul düzeylerde bulunan güçlü bir reel sektöre ihtiyaç bulunmaktadır. Seçimlerde iktidara gelecek Hükümetin ilk ve en öncelikli görevi böylesi bir ekonomik yapıyı oluşturacak stratejileri geliştirmek olacaktır. Aksi halde yeni ekonomik istikrarsızlıklar ve krizlerle karşılaşmak kaçınılmaz olacaktır.

ZEKERİYA MUTLU
BAŞKAN

İZMİR ESNAF VE SANATKARLAR ODALARI BİRLİĞİ

AR-GE EKONOMİ BÜLTENİ

ESNAF ve SANATKAR KÖŞESİ

İZMİR KALKINMA AJANSI MALİ DESTEK PROGRAMLARI TEKLİF ÇAĞRISI

İzmir Kalkınma Ajansı 14 Nisan 2015 itibarıyla iki yeni mali destek programı başlatmıştır. Programlardan ilki olan **“Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma” mali destek programının** Genel Amacı; Çeşme, Güzelbahçe, Karaburun, Seferihisar ve Urla ilçelerini kapsayan Yarımada Bölgesinin sahip olduğu potansiyeli harekete geçirerek İzmir’in sürdürülebilir kalkınmasında itici bir güç oluşturulması olup hedef bölge olarak İzmir’in **Çeşme, Güzelbahçe, Karaburun, Seferihisar ve Urla** ilçelerini kapsayan “Yarımada Bölgesi” seçilmiştir.

Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Mali destek programı çerçevesinde beklenen projelerin ana eksenini belirleyecek öncelikler ise;

1. Tarımsal ürünlerin üretim kapasitesinin artırılması; katma değerlerinin yükseltilmesini sağlayacak şekilde işlenmesi, paketlenmesi, depolanması; pazarlama ve satış kanallarının güçlendirilmesi; mevcut bilgi ve becerilerin sürdürülebilir tarımın ihtiyaç duyduğu biçimde eğitim odaklı bir yapıda geliştirilmesi
2. Sürdürülebilir turizm ilkelerine uygun biçimde; Yarımadanın doğal, tarihi ve kültürel varlıklarının değerlendirilmesi, turizm çeşitliliğinin artırılması; bilgi ve becerilerin bu yönde eğitim odaklı ve entegre bir yapıda geliştirilmesi
3. Yaşlı ve engellilere yönelik bakım ve rehabilitasyon konularında hizmet kapasitesinin geliştirilmesi

olarak belirlenmiştir.

Son başvuru tarihi 10 Temmuz 2015 olan program da **kar amacı gütmeyen kuruluşlar bileşeninde hibe oranları %10 - %90 arasında olup toplam destek tutarları 75 bin TL - 750 bin TL** arasında gerçekleşecektir. **Kar amacı güden kuruluşlar bileşeninde ise hibe oranları %10 - %50 arasında olup toplam destek tutarları 75 bin TL - 500 bin TL** arasındadır.

İkinci olarak ise **“İlçeler Arası Gelişmişlik Farkının Azaltılması” mali destek programı** belirlenmiştir. Söz konusu programın genel amacı: İzmir’de ilçeler arası gelişmişlik farklarını azaltarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması olup hedef bölge olarak İzmir’in **Beydağ, Dikili, Karaburun, Kınık ve Kiraz** ilçeleri belirlenmiştir.

İlçeler Arası Gelişmişlik Farkının Azaltılması” mali destek programı kapsamındaki öncelikler de;

1. İstihdam edilebilirliğin artırılması, ekonomik ve sosyal hayata katılımın geliştirilmesi
2. Tarımda üretim kapasitesinin artırılması1 ve tarımsal ürünlerin katma değerinin yükseltilmesi, yenilikçi uygulamaların yaygınlaştırılması; bitkisel ve hayvansal ürünlerin işleme, paketlenme, depolama ve pazarlama süreçlerinin geliştirilmesi
3. Tarım dışı ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi
4. Doğal, tarihi ve kültürel varlıkların değerlendirilmesi

olarak belirlenmiştir.

Son başvuru tarihi 10 Temmuz 2015 olan program da **kar amacı gütmeyen kuruluşlar bileşeninde hibe oranları %10 - %90 arasında olup toplam destek tutarları 50 bin TL - 500 bin TL** arasında gerçekleşecektir. **Kar amacı güden kuruluşlar bileşeninde ise hibe oranları %10 - %50 arasında olup toplam destek tutarları 50 bin TL - 500 bin TL** arasındadır.

Ayrıca İlçeler Arası Gelişmişlik Farkının Azaltılması” mali destek programı kapsamında bir alt bileşen olarak **“Küçük Ölçekli Altyapı Bileşeni”** de belirlenmiştir.

Sonuç olarak her iki mali destek programı ile ilgili ayrıntılı bilgi almak için www.izka.org.tr internet adresini ziyaret edebilir veya Birliğimiz Ar-Ge Müdürlüğüne ulaşabilirsiniz.

İZMİR ESNAF VE SANATKARLAR ODALARI BİRLİĞİ

AR-GE EKONOMİ BÜLTENİ

EKONOMİ GÜNDEMİ

BÜYÜME NEDEN YAVAŞLIYOR?

Bir ülkede bir yılda üretilen mal ve hizmetlerin parasal değeri **Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)** olarak tanımlanır. Cari yılda (örneğin 2014) üretilen mal ve hizmetlerin miktarları cari yıl fiyatlarıyla (2014 yılı) çarpıldığında **cari fiyatlarla GSYİH**, cari yılda üretilen mal ve hizmetlerin miktarları baz alınan yılın (örneğin 1998 yılı) fiyatlarıyla çarpıldığında **sabit fiyatlarla GSYİH** hesaplanmış olur. Cari fiyatlarla GSYİH fiyat artışlarını da içerdiği için üretimdeki değişimleri yansıtamaz. Bu nedenle **ekonominin gerçek performansı fiyat artışlarını dikkate almadığı ve üretimdeki gelişmeleri birebir yansıttığı için sabit fiyatlarla GSYİH ile ölçülür.**

Bir ülkede mal ve hizmet üretiminin artması **ekonomik büyüme** olarak tanımlanır ve **sabit fiyatlarla GSYİH** üzerinden hesaplanır. Ekonominin büyümesi istenen bir şeydir. Çünkü üretimin artması; istihdamın artması, işsizliğin azalması, gelirlerin artması, tüketim imkanlarının gelişmesi ve toplumsal refahın artması anlamına gelmektedir. Kuşkusuz üretimin artması yani ekonominin büyümesi tek başına değerlendirilmemelidir. Büyümenin çevreyi tahrip etmeden gerçekleştirilmesi, sürdürülebilir olması ve yaratılan ilave gelirin adil bölüşülmesi de en az büyüme kadar önem taşımaktadır.

Bir ülkede **arz cephesinden bakıldığında** üretim artışı yani ekonomik büyümenin; üretim faktörlerinin (emek, sermaye ve doğal kaynak) miktarı, üretim faktörlerinin verimliliği ve teknolojik gelişme tarafından belirlendiği görülecektir. Yani, istihdam edilen üretim faktörü miktarı arttıkça, üretim faktörleri daha verimli oldukça, yeni veya daha fazla mal ve hizmet üretmeye imkan verecek teknolojiler geliştirildikçe ülke ekonomisi daha hızlı büyüyecektir. Günümüzün gelişmiş ülkeleri büyümelerini daha çok teknolojik gelişme ve verimlilik artışı ile sağlamaktadır.

Talep cephesinden bakıldığında ise bir ülkede ekonomik büyümenin iç ve dış talep olmak üzere iki çekici gücü bulunduğu görülecektir. Ülkelerin sahip olduğu nüfus ve kalitesi, bulundukları teknolojik gelişme düzeyi ve de üretim deseni büyümenin hangi talepten daha fazla besleneceğini belirlemektedir. Ancak hem iç hem de dış talepten birden beslenen

büyümenin daha sağlıklı, daha istikrarlı ve sürdürülebilir olacağı söylenebilir.

Türkiye ekonomisi 2014 yılında **yüzde 2,9** oranında büyümüştür. Son üç yılın ortalaması ise **yüzde 3,1** olmuştur. 2015 yılında Türkiye ekonomisinin yüzde 2-3 aralığında büyümesi sürpriz olmayacaktır. Bu oranlar nüfusu her yıl yaklaşık bir milyon kişi artan, işsiz sayısı üç milyonu geçmiş ve dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biri olma iddiası olan bir ülke için oldukça yetersizdir. Dolayısıyla Türkiye'nin hem ekonomik hem de diğer toplumsal sorunlarını çözebilmesi için sürekli olarak her yıl yüzde 5-6 aralığında büyümesi gerekmektedir.

Böylesi bir ihtiyaç varken ekonominin büyüme hızının yavaşlamasının kaynaklarının iyi incelenmesi gerekmektedir. Bu inceleme talep cephesinden yapıldığında Türkiye'nin uzun yıllardır daha çok yabancı kaynak girişinin imkan verdiği iç taleple ve ithalata dayalı olarak büyüdüğü görülecektir. Bugün halkımızın da, özel sektörün de, devletin de borçlarının (hem iç hem de dış) oldukça büyük miktarlara geldiği bilinmektedir. Dolayısıyla, özellikle tüketicilerin, daha fazla borçlanarak tüketim taleplerini artırması güçtür. Bu nedenle Türkiye'nin dış talep yani **ihracat artışına önem vermesi gerekmektedir.** Ancak ülkemizin geleneksel ihracat pazarları olan AB, Kuzey Afrika, Ortadoğu ülkeleri ve Rusya bu açıdan pek de ümit vermemektedir. Dolayısıyla hem iç hem de dış talepteki kısa vadeli durum yüksek oranlı büyüme için uygun görünmemektedir.

Arz cephesinden bakıldığında ise yüksek büyümeye imkan verecek verimlilik artışı ve teknolojik gelişme potansiyelinin düşük olduğu ortadadır. Üretim faktörü yani nüfus artışımız devam etmekle birlikte, nitelikli eğitim ve kaliteli eleman sorunu oldukça belirgindir. Ayrıca iç ve dış talep koşulları girişimcileri yeni ve teknolojik yatırımlara yöneltmekten uzaktır. Dolayısıyla arz cephesi de yüksek oranlı büyüme için ümit vermemektedir.

Bu koşullarda Türkiye'nin reel sektörü, yenilikçiliği ve teknolojik ürünleri öncelikli gören yeni, sistemli ve bilim bazlı bir büyüme stratejisine ihtiyacı bulunmaktadır. Bu yapılmadığında...

İZMİR ESNAF VE SANATKARLAR ODALARI BİRLİĞİ

AR-GE EKONOMİ BÜLTENİ

SAYILARLA EKONOMİ

	2014									2015		
GÖSTERGE	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK	OCAK	ŞUBAT	MART
İMALAT SAN. KKO (%)	74,4	74,4	75,3	74,9	74,7	74,4	74,9	74,5	74,6	73,7	72,8	72,4
OTOMOBİL SATIŞI(Toplam-adet)	42.769	46.379	47.278	46.602	45.131	49.262	50.814	59.695	110.054	24.498	40.817	61.676
OTOMOBİL İHRACATI(Toplam-adet)	55.738	50.550	53.460	53.125	26.433	54.221	44.791	51.528	52.360	48.533	50.937	58.872
TOPLAM İSTİHDAM (Bin kişi)	26.194	26.538	26.586	26.410	26.313	26.169	26.138	25.874	25.642	25.454		
İŞSİZ SAYISI(Bin kişi)	2.579	2.551	2.624	2.867	2.944	3.064	3.043	3.096	3.145	3.259		
İŞSİZLİK ORANI (%)	9,0	8,8	9,1	9,8	10,1	10,5	10,4	10,7	10,9	11,3		
TOPLAM MEVDUAT(Milyon TL)	830.535	822.710	847.479	847.657	855.154	884.571	874.281	877.383	916.535	908.576	938.777	960.801
TL MEVDUAT FAİZİ (3 Aylık)	11,1	10,7	10,1	9,4	9,1	9,2	9,3	9,5	9,9	9,9	9,7	
TL MEVDUAT FAİZİ (6 Aylık)	10,9	10,9	10,6	10,1	9,7	9,4	9,4	9,4	9,7	9,7	9,9	
TL MEVDUAT FAİZİ (12 Aylık)	10,2	10,5	10,4	10,3	10,1	9,8	9,5	9,4	9,3	9,2	9,3	
TOPLAM KREDİLER(Milyon TL)	1.097.176	1.110.013	1.136.689	1.133.809	1.163.661	1.195.411	1.202.184	1.218.734	1.256.138	1.274.724	1.306.706	1.337.405
MALİ KREDİLER KREDİLER(Milyon TL)	25.751	25.564	27.213	25.049	28.864	29.967	29.996	30.042	33.363	31.719	32.727	36.660
TİCARİ KREDİLER KREDİLER(Milyon TL)	689.993	700.545	721.394	719.322	742.656	819.993	824.689	839.161	869.169	886.294	914.775	937.421
TÜKETİCİ KREDİLERİ (Milyon TL)	253.742	257.552	260.954	263.673	266.724	271.180	273.627	276.633	281.084	283.016	286.620	291.393
KONUT(Milyon TL)	112.515	113.814	115.005	116.294	117.701	119.759	121.413	123.399	125.394	126.500	128.471	131.363
TAŞIT (Milyon TL)	7.797	7.598	7.448	7.317	7.104	6.964	6.823	6.775	6.788	6.668	6.546	6.464
DİĞER (Milyon TL)	133.430	136.140	138.506	140.062	141.919	144.457	145.391	146.459	148.902	149.848	151.603	153.566
KREDİ KARTI (Milyon TL)	77.180	76.653	75.916	73.876	73.766	74.271	73.872	72.898	72.522	73.695	72.584	71.931
KREDİ FAİZİ (Taşıt %)	14,8	13,8	12,5	12,9	12,8	12,7	12,5	12,1	12,4	13,0	13,1	
KREDİ FAİZİ (Konut %)	13,7	12,7	12,0	11,2	11,0	10,9	10,7	11,1	10,9	11,0	10,8	
KREDİ FAİZİ (Ticari %)	14,0	13,7	11,3	12,1	12,0	11,9	12,9	12,8	12,8	12,8	12,7	
KÜÇÜK ESNAF VE SANATKAR KREDİLER(Toplam-Milyon TL)	16.031	16.278	16.599	16.769	16.978	17.146	17.249	17.505	17.862	18.014	18.523	19.006
TL CİNSİNDEN(Milyon TL)	12.820	13.183	13.474	13.737	13.904	14.131	14.311	14.566	14.884	15.071	15.543	15.998
DÖVİZ CİNSİNDEN(Milyon TL)	3.211	3.095	3.125	3.032	3.074	3.015	2.938	2.940	2.977	2.943	2.981	3.008
KÜÇÜK ESNAF VE SANATKAR KREDİLER(Toplam içindeki payı-%)	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
BANKACILIK SEKTÖRÜ TAKİPTEKİ ALACAK(Milyon TL)	31.534	31.846	32.140	32.797	34.078	35.652	36.529	37.259	36.340	37.110	38.179	
Kredi Kartları	5.404	5.316	5.299	5.550	5.711	5.765	5.988	6.322	5.731	5.802	6.024	
Ferdi Kredi Konut	621	614	619	619	626	619	630	627	615	652	644	
Ferdi Kredi Otomobil	250	236	234	236	238	238	240	241	228	231	227	
Ferdi Kredi Diğer	5.023	5.025	5.151	5.418	5.700	5.925	6.218	6.396	6.273	6.567	6.845	
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	2.476	2.484	3.599	2.539	2.589	2.647	2.767	2.783	2.927	3.024	3.148	
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	1.434	1.439	1.259	1.288	1.285	1.272	1.278	1.347	1.373	1.384	1.387	
İnşaat	3.253	3.383	2.978	3.397	3.863	3.914	3.948	4.016	3.665	3.616	3.604	
Gıda Meşrubat ve Tütün San.	938	944	932	932	1.006	1.014	1.009	1.017	1.030	1.044	1.059	
Diğer	12.135	12.405	12.069	12.819	13.061	14.257	14.451	14.510	14.500	14.783	15.241	
PROTESTO EDİLEN SENET SAYISI (Bin adet)	81,4	80,1	81,8	80,7	95,8	81,9	92,6	83,9	86,2	85,9	72,2	
PROTESTO EDİLEN SENET TUTARI (Milyon TL)	579,0	581,9	588,2	601,8	989,8	709,0	860,9	684,8	776,0	794,7	712,8	
KARŞILIKSIZ ÇEK ADETİ(Bin adet)	52,9	43,2	65,2	55,4	37,5	77,7	62,6	39,9	85,9	47,1	36,3	61,3
KURULAN ŞİRKET SAYISI	4.959	4.768	4.851	4.394	4.067	5.206	4.397	4.974	5.386	6.471	5.509	
KAPANAN ŞİRKET SAYISI	937	968	1.120	1.136	874	995	1.002	1.083	2.561	2.734	1.091	
TÜFE ENFLASYONU(Yıllık %)	9,38	9,66	9,16	9,32	9,54	8,86	8,96	9,15	8,17	7,24	7,55	7,61
ÜFE ENFLASYONU(Yıllık %)	12,98	11,28	9,75	9,46	9,88	9,84	10,10	8,36	6,36	3,28	3,10	3,41
İHRACAT (Yıllık-Milyon \$)	156.559	156.993	157.478	157.768	158.034	158.573	159.401	158.229	158.337	158.195	157.317	
İTHALAT (Yıllık-Milyon \$)	248.116	245.766	245.534	242.479	243.764	243.726	243.431	243.415	242.112	239.456	238.133	
ORTALAMA DOLAR KURU	2,1290	2,0930	2,1180	2,1210	2,1600	2,2060	2,2600	2,2360	2,2900	2,3300	2,4570	2,5860
ORTALAMA EURO KURU	2,9410	2,8770	2,8780	2,8790	2,8790	2,8530	2,8670	2,7900	2,8240	2,7190	2,7920	2,8070
EURO/DOLAR PARİTESİ	1,3810	1,3750	1,3590	1,3580	1,3330	1,2930	1,2680	1,2480	1,2330	1,1670	1,1360	1,0850